

סקירה כללית של הממצאים

1. הסקר מצביע על שלושה סוגים של פערי ידע בסוגיות מקטבות: (1) **פערי ידע של כלל הציבור על עובדות רלוונטיות בסיסיות**, (2) **האמנה רווחת בדיסיפורמציה בקרב שני המחנות**, ו(3) **הבדלים בטיב הידע בין מחנות מקוטבים: מצביעי האופוזיציה והקואליציה, וחרדים לעומת חילוניים**.

2. מרבית הנשאלים (52.86%) **רואים בקיטוב הפוליטי את הבעיה החמורה ביותר של מדינת ישראל. יחד עם זאת, הם נוטים לייחס את מקור הבעיה למחנה הנגדי**. כך, הם סבורים שהם פועלים ברצינות כשהם נתקלים במידע שסותר את עמדותיהם (מחפשים עוד מקורות לאמינות המידע), ושבני המחנה שלהם מגיבים טובה יותר למידע כזה מבני המחנה השני (אינם מתעלמים מעובדות שלא נוחות להם כשהן ברורות). מאידך, הם מעידים על כמות גבוהה של צריכת תוכן חדשותי (מרבית הנשאלים מעל שעה ביום) אך התעדכנות נמוכה ממקורות מידע המזהים עם המחנה הנגדי (מרבית הנשאלים בין לעולם לא לפעמיים בחודש).

3. יתר הסקר מראה כי גישה זו, המאפיינת את כלל האוכלוסיה, שגויה. בפרט, **בקרב שני המחנות, האופוזיציה והקואליציה, קיימים פערי ידע מהותיים בסוגיות מקטבות המעידים כי שני המחנות אינם נחשפים דיים למידע הנוגד את עמדותיהם או שאינם מגיבים בצורה הולמת למידע כזה**. על כן, נחוצות הן רפורמות באופן הנגשת המידע לאזרחים והן שיקוף קיום הפערים הללו והקשר שלהם להרגלי צריכת מידע לכלל הציבור.

4. **מרבית הציבור (בסביבות 80% מכלל הנשאלים עבור כל שאלה) אינו יודע שלל עובדות רלוונטיות באופן ישיר לגיבוש דעה בסוגיות המקטבות ביותר בחברה הישראלית**, כגון מה אומרת פסקת ההתגברות, מה הרכב הוועדה למינוי שופטים אלו, מפלגות הצביעו נגד הקמת מדינה פלסטינית ב-2024, וכמה ישראלים נהרגו בתקופת השלטון הצבאי בעזה. ממצא זה מהווה אינדיקציה לכך שהדעות המקוטבות בסוגיות מהותיות אינן מבוססות ידע מספק. על כן, שינויים ברמת הידע עשויים להשפיע עליהן לטובה ולרכך את הקיטוב.

5. **שיעור נכבד מכלל האוכלוסיה (כשליש בכלל האוכלוסיה עבור כל שאלה) מאמין בדיסיפורמציה שלה אין בסיס עובדתי, חלקה נפוצה ברשתות החברתיות**.¹ ממצא זה מהווה אינדיקציה לכך שמצביעים מולכים שלל על ידי רשתות חברתיות בסוגיות רלוונטיות באופן ישיר לבחירות, שכן הן מציגות באור שלילי פוליטיקאים שונים. דוגמאות

כוללות את הטענה שיאיר גולן לא הציל אף אחד בשביעי באוקטובר ושנתניהו חתום על חוזה עם שרה נתניהו על פיו מותר לה להתערב בסוגיות פוליטיות. קיימים אף **פערים משמעותיים בטיב הדיסיפורמציה בו מאמינים בין מצביעי הקואליציה לאופוזיציה**. בעוד שרמת ההאמנה גבוהה בשני המחנות, במחנה הקואליציה ההאמנה גבוהה יותר בדיסיפורמציה שמציגה באור שלילי דמויות המזהות עם האופוזיציה, ובמחנה האופוזיציה ההאמנה גבוהה יותר בדיסיפורמציה שמציגה באור שלילי דמויות שמזהות עם מחנה הקואליציה. אם כן, ייתכן שלאינפורמציה חסרת בסיס עובדתי העוברת ברשתות החברתיות השפעה מהותית על השוני בתפיסות העולם בין שני המחנות.

6. **עבור עובדות רבות הרלוונטיות באופן ישיר לסוגיות מקטבות בחברה הישראלית, קיימים הבדלים מהותיים בטיב הידע בין מצביעי האופוזיציה למצביעי הקואליציה**. באופן גורף, ניכר כי בקרב מצביעי הקואליציה יש יותר מודעות לעובדות שנמצאות בהלימה עם תפיסת העולם על פיה דמויות מפתח המזהות עם האופוזיציה פוגעות בדמוקרטיה ובאיכות קבלת החלטות. מאידך, בקרב מצביעי האופוזיציה יש יותר מדועות לעובדות נכונות שנמצאות בהלימה עם תפיסת העולם על פיה דמויות מפתח המזהות עם האופוזיציה פוגעות בדמוקרטיה ובאיכות קבלת החלטות. דוגמאות כוללות בין היתר מודעות לסטטוס של חקירות נתניהו, להשתלשלות הכרונולוגית של האירועים סביב פיטורי רונן בר ופרשת קטארגייט, הצעות לחסל את סינואר לפני השביעי באוקטובר, דוגמאות לנפוטזם של פוליטיקאים משני המחנות, ומעשים המעידים על פגיעה בטוהר הבחירות.

7. **עבור אותן עובדות שלהן חשיפה מחנאית, קיימים פערים דומים בטיב הידע בין אנשים שהעידו כי הם צופים בעיקר בערוץ 14 לאנשים שהעידו שהם צופים בעיקר בערוצי 11,12,13.** על כן, ייתכן שיש קשר בין צריכה הומוגנית של מידע ממקורות אלו לבין השוני בתפיסות העולם בקרב מחנה הקואליציה והאופוזיציה. זאת במיוחד לאור כך שמרבית המשתתפים בסקר העידו שאינם מתעדכנים במקורות מידע המזוהים עם המחנה הנגדי יותר מפעמיים בחודש, אחוז קטן מכלל הזמן שמרבית המשיבים העידו שהם משקיעים בצריכת חדשות.

8. **עבור עובדות בסוגיות המקטבות בין חרדים לחילוניים, קיימים הבדלים בטיב הידע גם בין חרדים לחילוניים, כאשר כל צד מודע יותר למידע שתומך בעמדותיו.** בפרט, הממצאים מראים זאת עבור שיעור התעסוקה במגזר החרדי ביחס למגזרים אחרים ומידת הייצוג של דתיים בקרב שופטים. ייתכן שפערים אלו משפיעים אף הם על הקיטוב בין קבוצות אלו.

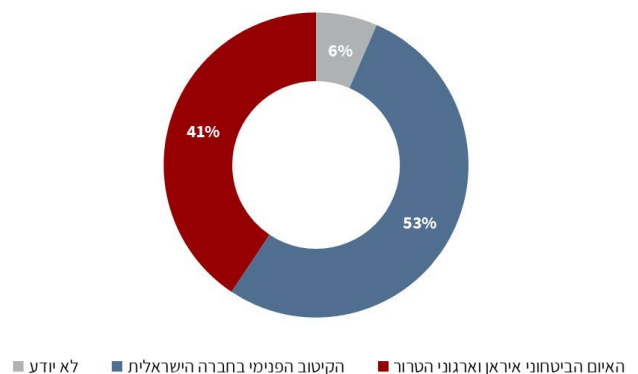
9. **עבור חלק מהעובדות, ובפרט עובדות המציגות באור שלילי את הממשלה, השב"כ או את היועמ"שית, ניכרת קורלציה בין ידיעה ואי ידיעה של עובדות מסוימות לרמת האמון במוסדות הללו.** אי ידיעה של עובדות מסוימות והאמנה בדיסינפורמציה שמציגה מוסדות אלו באור שלילי נמצאים בקורלציה עם אי אמון בהם. כמו כן, החלוקה המחנאית באמון במוסדות בקורלציה לידיעת עובדות לגביהם שאף להן חלוקה מחנאית. ממצאים אלו מהווים אינדיקציה לכך שאולי מידע איכותי יותר היה משנה את מידת האמון במוסדות והחלוקה המחנאית של אמון זה.

ממצאים מפורטים

(א) קיטוב פוליטי והרגלי צריכת מידע

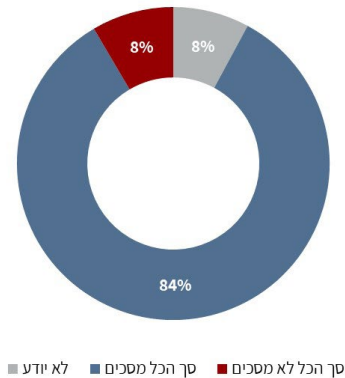
1. מרבית האוכלוסיה רואה בקיטוב הפוליטי את הבעיה העיקרית המאיימת על החברה הישראלית, כפי שניכר בגרף הבא:

מהו לדעתך האיום המשמעותי ביותר היום על מדינת ישראל

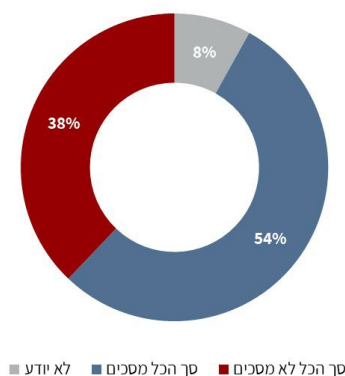

2. בניגוד לאיום הביטחוני, איום הקיטוב תלוי לחלוטין בנו, הציבור הישראלי. אם מרבית האוכלוסיה רואה בו איום מרכזי, ניתן לשאול מדוע איננו נפתר. תוצאות הסקר מספקות לכך אינדיקציה. כך, מרבית האוכלוסיה בטוחה שהם בעצמם מתנהגים באופן יחסית רציונלי ביחס להתקלות במידע שנוגד את עמדותיהם (55% טענו שהם מחפשים מקורות נוספים לבדיקת אמינות המידע), רק מעטים (4.54%) חושבים שהם לא נתקלים במידע כזה, שהם מסתפקים בלהביע עליו ביקורת (2.17%) או שהם מחפשים הסבר שתואם את עמדותיהם (2%). כמו כן, ככלל, אנשים (משני המחנות הפוליטיים) חושבים שהמחנה שלהם מגיב בצורה טובה יותר לעובדות מאשר בני המחנה השני (84% סבורים שבני המחנה השני מתעלמים ממידע שלא נח להם, אך רק 54% מייחסים התנהגות כזו למחנה שלהם). ניתן להסיק מכך נפוץ יותר לחשוב כי המחנה השני מהווה את מקור הבעיה.

עד כמה אתה מסכים עם האמירה הבאה: אנשים מהמחנה הפוליטי השני מתעלמים מעובדות שלא נוחות להם גם כשהן ברורות

עד כמה אתה מסכים: אנשים מהמחנה הפוליטי שלי מתעלמים מעובדות שלא נוחות להם גם כשהן ברורות

3. אולם על פי תוצאות המשך הסקר, גם בקרב מצביעי האופוזיציה וגם בקרב מצביעי הקואליציה, כמו גם בקרב חרדים וחילוניים כאחד, קיימים פערי מידע רלוונטיים לסוגיות בלב הקיטוב הישראלי.

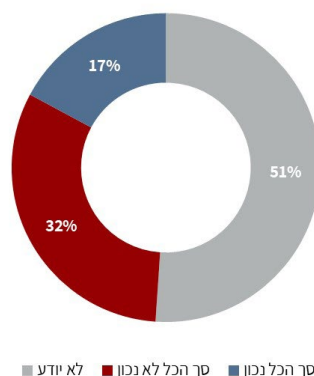
בדיסינפורמציה לה אין בסיס עובדתי מוכר בנושאים מקטבים הרלוונטיים אף לבחירות, כפי שניכר בגרפים הבאים.

(ב) פערי ידע בקרב כלל האוכלוסיה על עובדות רלוונטיות בסיסיות

4. כלל הציבור אינו יודע עובדות בסיסיות בנושאים מקטבים. בפרט:

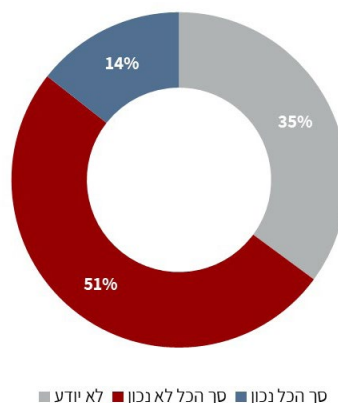
5. בנושא הרפורמה/מהפכה המשפטית, אחת הסוגיות המקטבות ביותר בחברה הישראלית, 82% לא ידעו כמה חוקים פסל בג"ץ מאזקום המדינה (הנתון כולל את אלו שהשיבו תשובה לא נכונה ואלה שטענו שאינם יודעים), 83% לא ידעו איך מורכבת הוועדה למינוי שופטים נכון להיום, ו-57.2% מהנשאלים לא ידעו מה תפקידה של פסקת ההתגברות.

נכון להיום איך מורכבת הוועדה לבחירת שופטים

6. בנושאי ביטחון ומדינה פלסטינית, סוגיה מהותית נוספת, 85.6% לא ידעו אלו מפלגות הצביעו ב-2024 נגד הכרה חד צדדים במדינה פלסטינית. כמו כן, 79% לא ידעו כמה ישראלים נהרגו ברצועת עזה בתקופה בה שלטה בה ישראל צבאית.

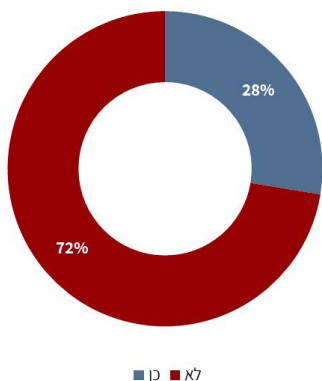
אלו מהמפלגות הבאות הצביעו ב-2024 נגד הכרה חד צדדית במדינה פלסטינית

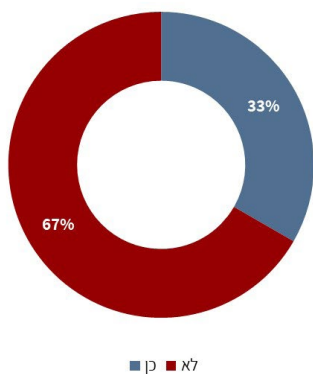
(ג) האמנה רווחת בדיסינפורמציה בקרב שני המחנות

7. הסקר מראה אף כי אחוזים נכבדים מהאוכלוסיה (כשליש מכלל האוכלוסיה עבור כל אחת מכמה תיאוריות קונספירציה מוכרות המפורטות להלן) מאמינים

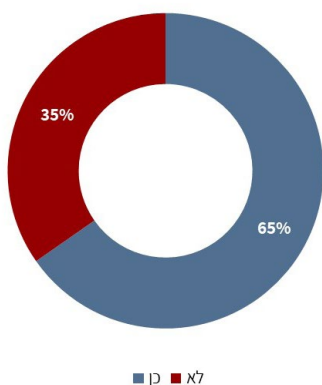
למיטב הבנתך האם נתניהו חתום על חוזה עם רעייתו במסגרתו מוענקות לה סמכויות שלטוניות

למיטב הבנתך האם בעלה של שקמה ברסלר שוחח עם יחיא סינוואר

למיטב הבנתך האם יאיר גולן חילץ אנשים בשביעי באוקטובר

8. מחקרים קודמים הראו שחלק מדיסינפורמציה זו נפוצה ברשתות החברתיות.² על כן הסקר הנוכחי מצביע אף על השפעה שלילית של הרשתות החברתיות על הקיטוב והבחירות בישראל.

9. ההאמנה בדיסינפורמציה נחלקת באופן מחנאי, כאשר

לטענות המציגות באור שלילי דמויות המזוהות עם האופוזיציה מאמינים יותר בקרב מחנה הקואליציה ולהפך. כך, לטענה "בעלה של שקמה ברסלר שוחח עם יחיא סינוואר" מאמינים 54.6% ממחנה הקואליציה לעומת 16.6% מהאופוזיציה, לטענה המעידה על גניבת הבחירות "באחד מסבבי הבחירות הקודמים נוספו לבל"ד אלפי קולות כלא כדין שמנעו הרכבת ממשלת 61 לנתניהו" מאמינים 55% ממצביעי הקואליציה, לעומת 24.5% מהאופוזיציה, לטענה כי על פי דיווחים פומביים יש עדויות שהפצ'רית עדכנה את היועמ"ש בנוגע להדלפת הסרטון משדה תימן מאמינים 81.5% מהקואליציה לעומת 48.6% מהאופוזיציה. לטענה שיאיר גולן לא באמת חילץ אנשים בשביעי באוקטובר מאמינים 54% ממצביעי הקואליציה לעומת 17.8% מהאופוזיציה.

10. לעומת זאת, לטענות המציגות באור שלילי את מחנה הקואליציה מאמינים יותר במחנה האופוזיציה. כך, לטענה "קטאר מעבירה כספים לראש הממשלה" מאמינים 59.3% ממצביעי האופוזיציה, לעומת 13% מהקואליציה. לטענה שנתניהו חתום על חוזה עם רעייתו שסמגרתו מוענקת לה סמכויות שלטוניות מאמינים 60.9% ממצביעי האופוזיציה לעומת 12.5% מהקואליציה.

11. על כן, תוצאות אלו מהוות אינדיקציה לקשר אפשרי בין בסיס עובדתי לקוי לקיטוב הפוליטי בישראל.

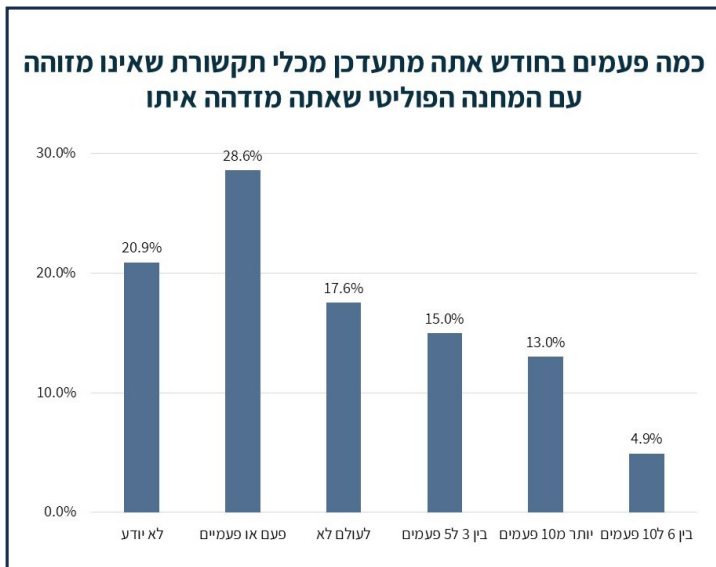
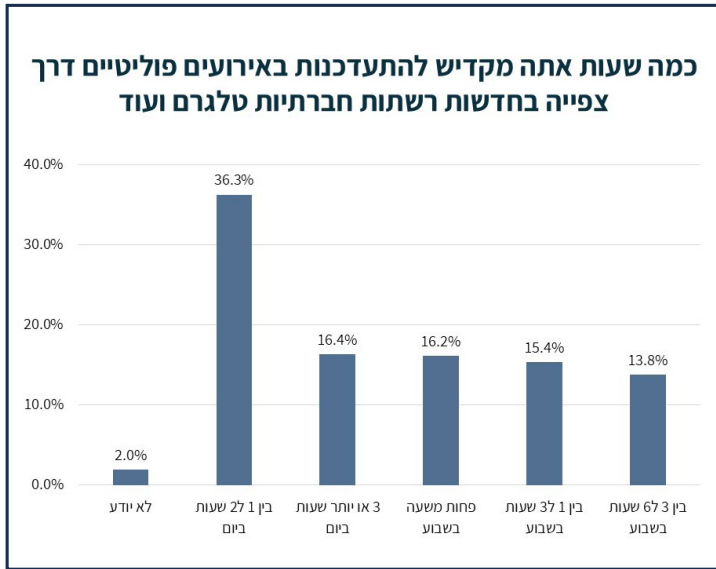
12. ניכר קשר גם בין ההאמנה בדיסינפורמציה לבין רמת אמון

נמוכה במוסדות. כך, 71.65% מאלה שסברו כי קיימות עדויות פומביות לכך שהפצ'רית עדכנה את את היעמ"שית בנוגע להדלפת הסרטון הצהירו שאינם סומכים על היועמ"שית, לעומת 30.65% מאלו שלא סברו כך. בנוסף, 87.8% מאלו שטענו שלמיטב הבנתם נתניהו חתום עם רעייתו על חוזה במסגרתו מוענקת לה סמכויות שלטוניות לא סומכים על הממשלה, לעומת 60.5% מאלו שלא טענו כך. בקרב אלו שטענו שלמיטב הבנתם קטאר מעבירה כספים לראש הממשלה 88.2% לא סומכים על הממשלה, לעומת 60% מאלה שלא טענו כך.

13. תוצאה זו מהווה אינדיקציה ראשונית לכך שההאמנה הנפוצה בדיסינפורמציה בישראל פוגעת באמון במוסדות השונים.

(ד) הבדלים בטיב הידע בין מחנות מקוטבים

14. בקרב כלל האוכלוסיה קיימים הרגלי צריכת מידע הומוגניים ומחנאיים. על אף שמרבית האוכלוסיה נוטה להשקיע זמן רב מאד בחודש לצפייה בתוכן פוליטי (52.7% משקיעים מעל שעה ביום, ומתוכם 16.4% מעל שלוש שעות ביום), מרבית המשיבים צורכים מידע ממקורות שאינם משייכים עם המחנה שלהם במידה מעטה מאד (58% מכלל המשיבים על השאלה, להוציא את אלה שענו שאינם יודעים, מתעדכנים עד פעמיים בחודש, מתוכם 22% לעולם אינם מתעדכנים במקורות כאלה).

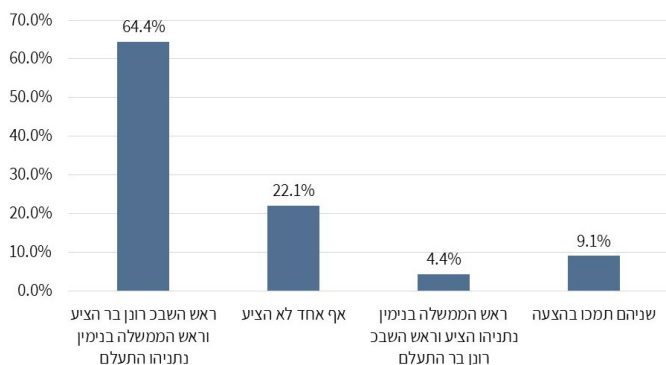
15. בהתאם לכך, קיימת חלוקה מחנאית של עובדות. כלומר, קיימים הבדלים משמעותיים בטיב העובדות אליהן מצביעי הקואליציה ומצביעי האופוזיציה נוטים להיות מודעים. כל מחנה מודע יותר לעובדות המציגות באור שלילי את בני המחנה השני, ובפרט לעובדות שנותנות אינדיקציה לפגיעה בערכים דמוקרטיים ובאיכות קבלת החלטות של בני המחנה השני. כמו כן, כל מחנה מודע יותר לעובדות המציגות באור חיובי את בני המחנה שלהם. סביר כי הבדל זה מהווה חסם בדרך להתקרבות בין תפיסות העולם של בני שני המחנות.

16. הסקר בדק ומצא פערים כאלה במספר סוגיות העומדות בלב הקיטוב בחברה הישראלית.

17. חקירות נתניהו. אחת הסוגיות המקטבות ביותר בישראל היא חקירות נתניהו. כך, במחנה הקואליציה נשמע הנרטיב שמדובר ברדיפה פוליטית,³ ובמחנה האופוזיציה נשמע הנרטיב שנתניהו אשם ופוגע בדמוקרטיה ובביטחון כדי להיחלץ ממשפט.⁴ נתון מהותי לגיבוש דעה בנושא היא הבנה בנוגע למה שארע בחקירות קודמות של נתניהו – האם התגלה כי היה בהן יסוד או שהן נסגרו. כך למשל, טיעונים בנושא שמשו את נתניהו לטעון לרדיפה פוליטית. הסקר

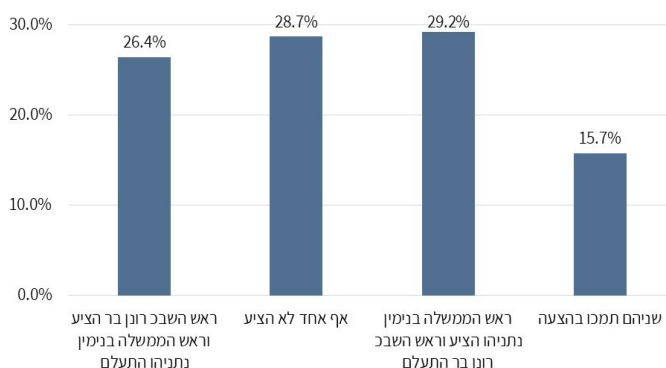
למיטב ידיעתך על פי פרסומים פומביים מי הציע לחסל את יחיא סינוואר מעט לפני ה7 באוקטובר

אופוזיציה

למיטב ידיעתך על פי פרסומים פומביים מי הציע לחסל את יחיא סינוואר מעט לפני ה7 באוקטובר

קואליציה

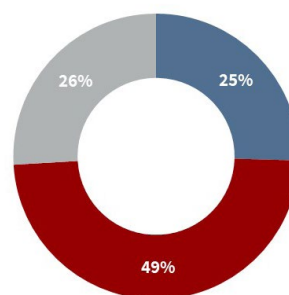
נושא נוסף בלב הקיטוב הפוליטי בישראל היה היחסים שבין השב"כ לממשלה, שהתבטאו ביחסים שבין נתניהו לראש השב"כ לשעבר רון בר סביב החלטת נתניהו לפטר את רון בר. נתניהו טען כי הפיטורים נובעים מחוסר אמון שהחל בהתנהלות בר בשביעי באוקטובר, ואילו נרטיב בולט באופוזיציה שייך את הפיטורים לפתיחת השב"כ בחקירת קטארגייט.⁵ בנושא זה, עובדה מהותית היא סדר השתלשלות העניינים - האם, על פי פרסומים פומביים, השב"כ פתח בחקירה על קשרים בסביבת נתניהו עם קטאר לפני שראש הממשלה נתניהו הודיע לראש השב"כ לשעבר רון בר על כוונתו לפטר. אולם קיימים פערים בין מצביעי הקואליציה לאופוזיציה בידיעת סדר השתלשלות האירועים. מרבית מצביעי האופוזיציה (53.3% לעומת 25.46% בקואליציה) סבורים שקודם פתח השב"כ בחקירה. נתון זה הושמע בערוצים המזוהים עם מחנה האופוזיציה.⁶ לעומת זאת, בקרב מצביעי הקואליציה התשובה הנפוצה הייתה שסדר האירועים היה הפוך (48.6% לעומת 24.3% באופוזיציה). דיווחים פומביים נוספים הרלוונטיים להערכת תפקודו של רון בר סביב השביעי באוקטובר כללו את הטענה כי מעט לפני השביעי באוקטובר, רון בר הציע לחסל את יחיא סינוואר ואילו נתניהו התעלם. ניכר כי דיווחים אלו השפיעו במידה רבה יותר מצביעי האופוזיציה, כאשר מרביתם (64.43% לעומת 26.4% בקואליציה) טענו כי רון בר הציע ונתניהו התעלם. לעומת זאת, בקרב הקואליציה, התשובות הנפוצות הן כי נתניהו הציע ובר התעלם או שאיש לא הציע (57.87% ביחד לעומת 26.48% ביחד באופוזיציה).

הראה כי קיים בסיס עובדתי שונה בין המחנות. בתשובה לשאלה - "מה הסטטוס של הפרשיות הפליליות הבאות בהן נחקר נתניהו במהלך חייו הפוליטיים: תיקי האלפים, פרשת הצוללות, פרשת גריסת המסמכים, פרשת סחיטת הקצין בלשכת רוה"מ, פרשת זיוף הפרוטוקולים, פרשת ביביטורס, פרשת החמגשיות, פרשת הג'קוזי, פרשת המעונות?" התשובה הנפוצה ביותר בקרב מצביעי הקואליציה (39%) הייתה שחלקן עוד מתנהלות ורובן נסגרו מבלי שנתניהו נמצא אשם. מאידך, בקרב מצביעי האופוזיציה התשובה הנפוצה ביותר הייתה שרובן עוד מתנהלות ואחת נסגרה מבלי שנתניהו נמצא אשם (29.25%). התשובה הבאה בתור הייתה שכולן עוד מתנהלות, ורק 23% ענו שרובן נסגרו מבלי שנתניהו נמצא אשם.

18. שוני זה ניכר גם בין צופי ערוץ 14 לצופי ערוצים 11,12,13. בקרב צופי ערוץ 14, 45% ענו כי רובן נסגרו, לעומת 22% מצופי 11,12,13, אשר בקרבם התשובה הנפוצה הייתה שרובן עוד מתנהלות (33%).

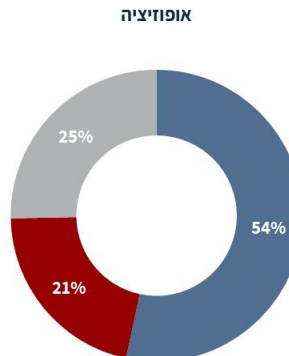
19. יחסי שב"כ-ממשלה: פיטורי רון בר ופרשת קטארגייט.

למיטב ידיעתך מה קרה קודם בפרשת ראש השבכ לשעבר רון בר קואליציה

השב"כ פתח בחקירה על קשרים של סביבת ראש הממשלה בנימין נתניהו עם קטאר
ראש הממשלה בנימין נתניהו הודיע לראש השבכ לשעבר רון בר על כוונתו לפטר
שניהם התרחשו באותו זמן

למיטב ידיעתך מה קרה קודם בפרשת ראש השבכ לשעבר רון בר אופוזיציה

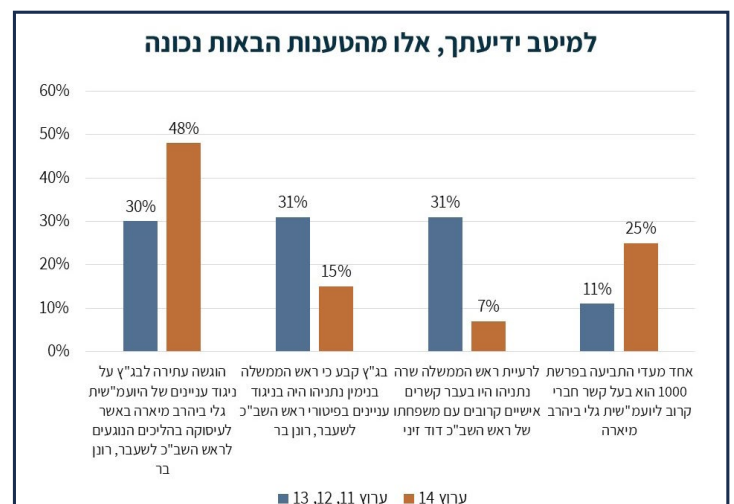
השב"כ פתח בחקירה על קשרים של סביבת ראש הממשלה בנימין נתניהו עם קטאר
ראש הממשלה בנימין נתניהו הודיע לראש השבכ לשעבר רון בר על כוונתו לפטר
שניהם התרחשו באותו זמן

20. גם בין צופי 14 לצופי 11,12,13 ניכר הבדל דומה, כאשר התשובה הנפוצה הייתה שרון בר הציע ונתניהו התעלם (63.3% מצופי 11,12,13, לעומת 17.7% מצופי ערוץ 14), ובקרב צופי 14, התשובות הנפוצות היו שנתניהו הציע ובר התעלם או שאיש לא הציע (71% ביחד, לעומת 23% מצופי 11,12,13). לגבי מה הקרה קודם בפרשת בר, התשובה הנפוצה בקרב צופי 11,12,13 היא שראשית השב"כ פתח בחקירה (50% לעומת 24.3% מצופי 14). בקרב צופי 14, התשובה הנפוצה היא שראשית נתניהו הודיע על כוונתו לפטר את בר (48.6% לעומת 24% בקרב צופי 11,12,13).

21. הפגיעה בדמוקרטיה ביחסי הממשלה-יועמ"שית.

הקיטוב הפוליטי בישראל מתבטא גם בתפיסות שונות בין המחנות של הסכנה שנשקפת לדמוקרטיה בשל היחסים בין השב"כ, הממשלה והיועצת המשפטית לממשלה. נרטיב קיים במחנה האופוזיציה הוא שהממשלה מסכנת את הדמוקרטיה בניסיונותיה להדיח את היועמ"שית, המגנה על הדמוקרטיה.⁷ מאידך, מחנה הקואליציה נוטה לתפוס את היועמ"שית כפוגעת בדמוקרטיה בשל חריגה מסמכותה על מנת להכשיל מהלכי ממשלה.⁸ ניכר בסיס עובדתי שונה בשני המחנות המשפיע על תפיסות אלו, ובפרט בפרטים לגבי ניגודי עניינים והתנהלות שאינה הולמת ערכים דמוקרטיים של הממשלה והיועמ"שית. כך, במחנה האופוזיציה ההאמנה רווחת יותר בנתונים הבאים: (1) היועמ"שית, גלי בהרב מיארה טענה בפני בג"ץ שראש הממשלה, בנימין נתניהו נמצא בניגוד עניינים בפיטורי ראש השב"כ לשעבר, רון בר (65% באופוזיציה לעומת 45.5% בקואליציה), (2) בג"ץ קבע כי ראש הממשלה, בנימין נתניהו היה בניגוד עניינים בפיטורי ראש השב"כ לשעבר, רון בר (33% לעומת 15%), (3) לרעיית ראש הממשלה, שרה נתניהו היו בעבר קשרים אישיים קרובים עם משפחתו של ראש השב"כ, דוד זיני (35.6% באופוזיציה לעומת 4.17% בקואליציה). מאידך, במחנה הקואליציה ההאמנה רווחת יותר בנתון על פיו אחד מעדי התביעה בפרשת 1000 הוא בעל קשר חברי קרוב ליועמ"שית, גלי בהרב מיארה (21.3% בקואליציה לעומת 10% באופוזיציה).

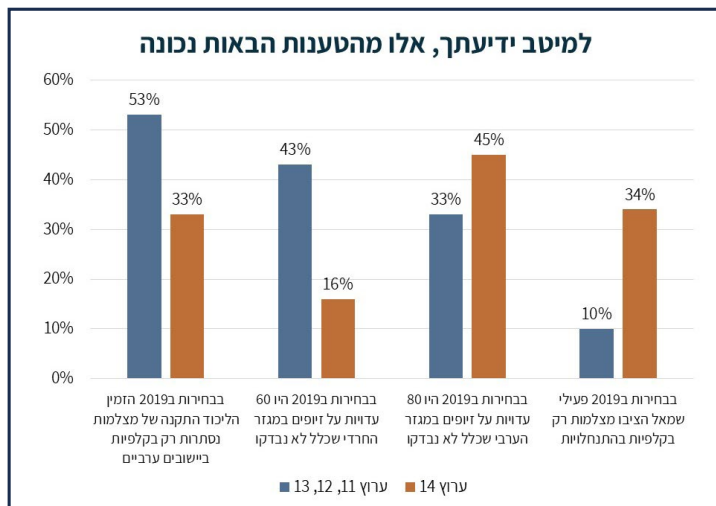
22. ההבדלים הללו ניכרים גם כשמסתכלים על ההבדלים בידע בין צופי ערוצים 11,12,13 וצופי ערוץ 14, כפי שניכר בגרף לעיל.

23. כל מחנה מודע לנתונים המציגים דמויות המזוהות עם המחנה הנגדי כפועלות מתוך ניגודי עניינים ובכך פוגעות בערכי הדמוקרטיה.

24. פגיעה בטוהר הבחירות. לקראת הבחירות, הקיטוב בארץ והתפיסה כי הצד הנגדי מנסה לפגוע בערכי הדמוקרטיה, מתבטאת בין היתר בחששות משני המחנות שהצד השני מנסה לגנוב בצורה זו או אחרת את הבחירות. גם כאן ניכר בסיס עובדתי שונה בין המחנות, המשפיע על התפיסה הזו. כך, במחנה הקואליציה מודעים יותר לכך שבבחירות 2019 היו 80 עדויות על זיופים במגזר הערבי שלא נבדקו (46.8% לעומת 32.4% במחנה האופוזיציה). לעומת זאת, במחנה האופוזיציה מודעים יותר לכך שבאותן בחירות הליכוד הזמין התקנה של מצלמות נסתרות בקלפיות בישוים ערביים (54.2% לעומת 37%). בנוסף, במחנה האופוזיציה יותר סבורים בשגגה שהיו 60 עדויות לזיופים במגזר החרדי שלא נבדקו (48% לעומת 15.7%), ובקואליציה יותר סבורים בשגגה שפעילי שמאל הציבו מצלמות נסתרות בהתנחלויות (27.3% לעומת 8%).

25. ההבדלים הללו קיימים גם בין צופי ערוץ 14 לצופי ערוצי 11,12,13, כפי שניכר בגרף.

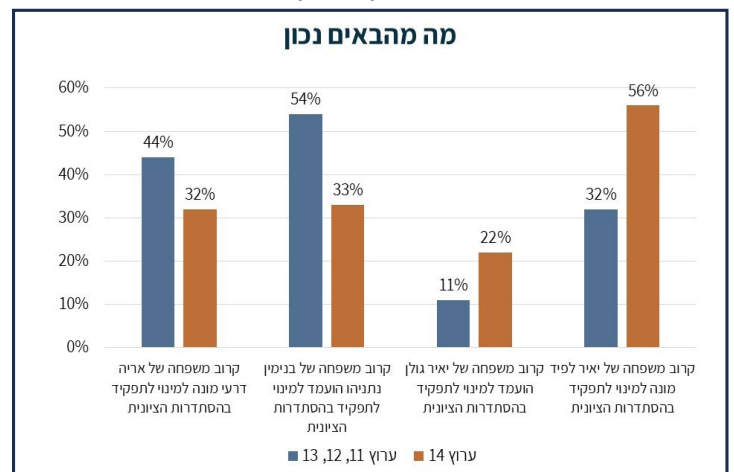
26. חוק מימון מפלגות ("חוק בנט"). כחלק מהחששות מגניבת הבחירות, עלתה לאחרונה הסוגיה המקטבת של הצעת חוק מימון מפלגות, המכונה אף "חוק בנט", הקובע שיו"ר מפלגה לשעבר שמפלגתו הותירה חובות כספיים יחויב בכיסוי החובות טרם הקמת מפלגה חדשה. הצדקת הרציונל מאחורי החוק תלויה, בין היתר, ברעיון שמפלגות כאלה, כמו מפלגתו הקודמת של בנט, הן אכן בעלות החוב הגבוה ביותר. על כן ידע בנושא חיוני לגיבוש דעה. אולם החשיפה לידע בנושא זה אף היא מחנאית. כך, בקרב מצביעי הקואליציה, 48% סבורים שימינה, מפלגתו הקודמת של בנט, היא המפלגה בעלת החוב הגבוה ביותר, לעומת רק 27.3% שסבורים שהליכוד בעלת החוב הגבוה ביותר. בקרב מצביעי האופוזיציה, מרבית המצביעים, 54% סבורים שהליכוד בעל החוב הגבוה, לעומת 31% שסבורים שזו מפלגתו של בנט.

27. השוני בתפיסה לגבי חוב המפלגות מאפיין גם את צופי ערוץ 14 לעומת 11,12,13. בעוד שהתשובה הנפוצה עבור צופי

11,12,13 היא שהחוב הגדול שייך למפלגת הליכוד (48%), לעומת 33% שסבורים שזו מפלגתו של בנט, רוב צופי ערוץ 14 (54.5%) סבורים שזו מפלגתו הקודמת של בנט, ו-25% סבורים שזו מפלגת הליכוד.

28. נפוטזים בקרב פוליטיקאים. כחלק מהתפיסה של כל צד שהצד השני פוגע בדמוקרטיה, קיימת גם חשיפה במידה שונה לעובדות לגבי מינויים המשקפים נפוטזם בקרב פוליטיקאים. כך, סוגיה מקטבת נוספת הייתה העובדה שיאיר נתניהו מונה לתפקיד בכיר בהסתדרות הציונית. על פי נרטיב מאופוזיציה, מדובר בנפוטזם הפוגע בערכי הדמוקרטיה,⁹ ואילו על פי נרטיב בקואליציה מדובר בסטנדרטים כפולים.¹⁰ גם בנושא זה, ניכר כי הבסיס העובדתי ברקע של הקיטוב שונה בין שני המחנות. כך, המחנות השונים סברו כי קיים נפוטזם דומה יותר בקרב המחנה הנגדי מאשר בקרב המחנה שלהם. כשנשאלו קרוב משפחה של מי מבין נתניהו, לפיד, דרעי וגולן הועמד למינוי או מונה לתפקיד בהסתדרות הציונית, התשובה הנפוצה ביותר בקואליציה הייתה קרוב משפחה של לפיד (46.3% בקואליציה, לעומת 35% באופוזיציה). התשובה הנפוצה ביותר באופוזיציה הייתה נתניהו (55% בקואליציה לעומת 37.5% באופוזיציה). גם לגבי דרעי היה שוני בתשובות (48.2% מהאופוזיציה לעומת 32% מהקואליציה סברו שמינוי כזה ארע).

29. הבדלים אלו ניכרים אף בין צופי ערוץ 14 לצופי ערוצי 11,12,13, כפי שניכר מהגרף להלן.

30. גיוס חרדים. גם בסוגיה המקטבת של גיוס חרדים קיימים הבדלים עובדתיים בין מצביעי הקואליציה לאופוזיציה, כאשר יותר מבין מצביעי הקואליציה סבורים בשגגה שהטענה היחידה שנאמרה על ידי דמות בכירה בחברה החרדית היא שגם מי שלא לומד לא יתגייס (51% באופוזיציה לעומת 33.3% ממצביעי הקואליציה), ויותר ממצביעי הקואליציה סברו שרק הטענה שמי שלא לומד צריך להתגייס נאמרה (18.5% מהקואליציה לעומת 8% מהאופוזיציה). אחוז דומה משני המחנות ענה נכונה ששתי הטענות נאמרו. הבדלים דומים מתקיימים בין צופי 11,12,13 לצופי 14.

31. ניכר כי חוסר ידיעה של עובדות מסוימות לגבי המוסדות השונים נמצא בקורלציה עם אמון נמוך בהם. כך למשל, אנשים שסברו בשגגה כי רוב הפרשיות הפוליטיות בהן נחקר

נתניהו (מבין אלו המוזכרות בשאלה) עוד מתנהלות ורק אחת נסגרה מבלי שהוא נמצא אשם נטו **לאמון נמוך יותר בממשלה** מאשר אנשים שענו שרוב הפרשיות נסגרו (43.2% לעומת 17.9%). אנשים שסברו בשגגה כי הייצוג של שופטים שלמדו בחינוך ממלכתי דתי נמוך ממה שהוא באמת נטו **לסמוך פחות על בית המשפט העליון** (כך למשל, 64.15% מאלו שסברו ש-81% משופטי העליון למדו בחינוך ממלכתי ערבי, 13% בחינוך ערבי ורק 6% בחינוך ממלכתי דתי הצהירו שאינם סומכים על בית המשפט, לעומת 44.13% מאלו שענו נכון על השאלה). מי שסבר (על פי דיווחים פומביים) שראשית נתניהו הצהיר על כוונתו לפטר את רון בר ורק לאחר מכן נפתחה חקירה בנושא קטארגייט נטה לאמון נמוך יותר בשב"כ (66.7% סומכים לעומת 85.2% מאלו שענו נכון).

32. בנוסף, ניכר כי **החשיפה המחנאית לעובדות נמצאת בקורלציה לחלוקה מחנאית ברמת האמון במוסדות השלטון השונים**. כך למשל, אנשים שענו כי בג"ץ קבע שראש הממשלה בניגוד עניינים בפיטורי רון בר נטו לסמוך יותר על בית המשפט מאלה שלא ידעו זאת (61.2% לעומת 39%), אנשים שענו שהוגשה עתירה על ניגוד עניינים של היועמ"שית לגבי עיסוקה בנושא רון בר ולשיעומ"שית היה קשר חברי עם אחד מעדי התביעה בפרשת 1000 **נטו לסמוך פחות על היועמ"שית** (66.5% לא סומכים לעומת 51% מאלו שלא ידעו זאת, ו-81% לא סומכים לעומת 52% מאלו שלא ידעו זאת בהתאמה). אנשים שענו שלשרה נתניהו היו בעבר קשרים עם משפחתו של דוד זיני נטו יותר לא לסמוך על הממשלה (94.4% לעומת 61% מאלה שלא ידעו). הבדלים דומים נמצאו גם בנוגע לאמון בממשלה בין אלו שידעו על מינוי קרובי הפוליטיקאים השונים לתפקיד בהסתדרות הציונית.

33. כך, **ייתכן שלבסיס העובדתי השונה יש מקום בהסבר השוני בין המחנות הפוליטיים במידת האמון במוסדות השונים**.

34. **בסיס עובדתי שונה בקיטוב בין חרדים לחילוניים.** הקיטוב בישראל מתבטא בתפיסת עולם שונה לגבי תעסוקה וגיוס חרדים והיחס של מוסדות המדינה אליהם. מהסקר ניכר כי גם קיטוב זה מבוסס חלקית על ידע שונה של עובדות בין המחנות השונים בנושאים מהותיים. כך, 62% מהחרדים ענו נכון ביחס לשיעורי התעסוקה היחסיים של נשים חרדיות (כ-80% ערביות (50%) וחילוניות (83%)), בעוד רק 32.5% מכלל החילוניים, מסורתיים ודתיים ענו נכון בנושא שיעורי תעסוקה אלו. בקרב האחרונים נפוץ לייחס שיעור תעסוקה גבוה יותר לנשים ערביות מאשר לחרדיות מאשר בקרב האוכלוסיה החרדית. מאידך, האוכלוסיה החילונית בעלת תפיסה נכונה יותר של שיעור השופטים שלמדו בחינוך דתי ויחסה לשיעור שלמדו בחינוך ממלכתי וערבי מאשר לאוכלוסיה החרדית (40.5% מהחילונים ענו נכון לעומת 26.2% מהחרדים, אשר בקרבם התשובה הנפוצה ביותר ייחסה ייצוג נמוך יותר לדתיים מהייצוג האמתי).

כמו כן, הסקר מראה לנו כי קיימת בעיה באמצעי צריכת המידע שלנו, לרבות ערוצי הטלוויזיה והרשתות החברתיות. כך, הסקר מהווה אינדיקציה לכך שאנשים הצורכים בעיקר ערוצים 11,12,13 נחשפים באופן שיטתי למידע אחר בסוגיות מקטבות מאשר אנשים הצורכים בעיקר ערוץ 14. בנוסף, הוא מהווה אינדיקציה לכך שלדיסינפורמציה העוברת ברשתות החברתיות השפעה ניכרת על כלל האוכלוסיה בישראל. על כן, כיוון מבטיח לריכוך הקיטוב הפוליטי בישראל הוא מציאת דרכים השומרות על חופש העיתונות והביטוי אך בה בעת מעודדות את הגברת האיזון ואמינות המידע העובר בערוצים אלה.

על מנת לעשות זאת, יש לקדם חקיקה מקיפה על רשתות חברתיות אשר תצמצם את החשיפה לדיסינפורמציה העוברת ברשתות אלו ותאפשר חשיפה של צדדים שונים לנתונים מהמחנה השני. בנוסף, יש לקדם רפורמות בתקשורת שיגבירו את החשיפה של הציבור לעובדות באופן חוצה מחנות פוליטיים. לבסוף, יש לקדם יוזמות להגברת מודעות הציבור לעובדות בנושאים בליבת הקיטוב הפוליטי בישראל, דוגמת החקיקה לשינויים במערכת המשפט ומדינה פלסטינית בנקודות בהן קיימים פערי ידע משמעותיים. שינויים אלו הם הכרחיים על מנת להתמודד עם ההשלכות ההרסניות של הקיטוב הפוליטי, לרבות פגיעה בתפקוד המוסדות הפוליטיים, פגיעה בחוסן החברתי של ישראל ופגיעה בביטחון המדינה. כמו כן, כפי שניכר מהסקר, מרבית הציבור רואה בקיטוב הפוליטי את הבעיה הבוערת ביותר של מדינת ישראל, ועל כן מכיר בחשיבות של נקיטת פעולות לצמצומו. בפרט, מומלץ להשקיע משאבים בשינויים סביב הבחירות, כדי להשפיע לטובה על השיח הציבורי סביבן ולסייע לבוחרים בהגדלת הקשר הישיר בין האידיאולוגיה להצבעה, מבלי שמידע מוטע ישבש קשר זה ויפגום באיכות קבלת ההחלטות. ריכוך הקיטוב הפוליטי לקראת הבחירות צפוי אף לסייע בהגדלת הסיכוי להשגת התוצאה המועדפת על מרבית הציבור לפי הסקר, והיא קואליציה בין-מחנאית רחבה (בה מעוניינים 62.13% מהנשאלים).

הסקר מעיד על כך שברקע תפיסות העולם השונות בין המחנות המקוטבים בישראל קיים בסיס עובדתי לקוי השונה בין שני המחנות. תוצאה זו מצביעה על מציאות עגומה מחד, אך גם על אופטימיות מאידך. בעוד ששוני אידיאולוגי עמוק בין המחנות קשה לשינוי, שוני בבסיס העובדתי ובאופן החשיפה לעובדות ניתן לשנות, וייתכן כי ירכך את הקיטוב הפוליטי בישראל. תוצאות הסקר מהוות אינדיקציה ראשונית לכך ששוני כזה יכול להשפיע לטובה גם על האמון במוסדות המדינה, לרכך את מידת הקיטוב המתבטאת באמון זה, ולשפר את יכולת הבוחרים לבטא את האידיאולוגיה שלהם בהצבעה בבחירות.

על כן, שינוי אופן וטיב החשיפה לעובדות בקרב הציבור עשוי לקרב בין תפיסות העולם של המחנות השונים, ובפרט לשנות את דעת הצדדים לגבי התפיסה כי הצד השני לבדו פוגע בדמוקרטיה בישראל. בנוסף, גם אם רבים לא ישנו את דעתם בסוגיות מהותיות, הכרת העובדות עליהן מתבסס הצד השני, והפסקת האמנה בעובדות לא נכונות לגבי הצד השני, צפויים לרכך את הקיטוב הרגשי בין הצדדים, הקשור להאמנה שהצד השני אינו רציונלי או שאינו רוצה בטובת המדינה.

הסקר מציב לנו, הציבור, מראה שמטרתה להעלות את המודעות לחלקנו האישי בקיטוב הפוליטי. כפי שניכר בסקר, מרבית האוכלוסיה רואה בקיטוב הפוליטי את הבעיה החריפה ביותר של החברה הישראלית, מעל האיום הביטחוני. בניגוד למלחמה, קיטוב פוליטי תלוי בנו, באותם אנשים שרואים בו בעיה חריפה. אם כן, מה אנחנו יכולים לעשות ולמה אנחנו לא עושים את זה? ניכר מהסקר כי כל מחנה נוטה לייחס בעיות חריפות יותר בטיפול במידע למחנה הנגדי, אולם בקרב שני המחנות קיימים פערים רלוונטיים לקיטוב הפוליטי. ניכר אף כי אופן הצריכה המחנאי של מידע עליו הצהירו מרבית המשתתפים אינו אידיאלי לקבלת תמונה מלאה של המציאות בסוגיות מקטבות. על כן, ניכר מהסקר כי יש לשקף לציבור את האופן בו החשיפה המחנאית והחלקית לעובדות, הנכונה עבור שני המחנות, משפיעה על הקיטוב הפוליטי. העלאת המודעות לכך עשויה להשפיע לטובה על הרגלי צריכת המידע של כלל הציבור. ככל ששינוי כזה יקרה, הוא עשוי לסייע כשלעצמו בריכוך הקיטוב הפוליטי.

מקורות

- 1 מילאן צ'רני, שומרים (05.02.24) תחקיר: המקורות של "מכונת הרעל" והקונספירציות על 7 באוקטובר, Ynet
- 2 מילאן צ'רני, שומרים (05.02.24) תחקיר: המקורות של "מכונת הרעל" והקונספירציות על 7 באוקטובר, Ynet
- 3 ראו למשל <https://www.c14.co.il/article/1392581>
- 4 ראו למשל <https://www.kan.org.il/content/kan-news/opinions/275791>
- 5 ראו למשל <https://mqg.org.il/%D7%94%D7%AA%D7%A0%D7%95%D7%A2%D7%94-%D7%9C%D7%90%D7%99%D7%9B%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%A9%D7%9C%D7%98%D7%95%D7%9F-%D7%A4%D7%A0%D7%AA%D7%94-%D7%91%D7%93%D7%97%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%A8%D7%90>
- 6 ראו למשל https://www.mako.co.il/news-politics/2025_q1/Article-49c35cdc12ce591026.htm
- 7 ראו למשל <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001529102>
- 8 ראו למשל <https://www.c14.co.il/article/1062735>, <https://www.c14.co.il/article/994852>
- 9 ראו למשל <https://www.kan.org.il/content/kan-news/politic/967963>
- 10 ראו למשל <https://www.c14.co.il/article/1360894>